

Литвинова Світлана Григорівна

доктор педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання

Національної академії педагогічних наук України,

м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-5450-6635

s.h.lytvynova@gmail.com

Водоп'ян Наталія Іванівна

аспірант, Інститут інформаційних технологій і засобів навчання

Національної академії педагогічних наук України,

м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-8513-8812

vodopyan_n@dlit.dp.ua

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕОРЕТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ ЗАРУБІЖНИХ АВТОРІВ З ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Анотація. Мета статті полягає в здійсненні аналізу підходів до реалізації теоретичних концепцій зарубіжних авторів для організації дистанційної форми навчання в закладах загальної середньої освіти України.

Зарубіжні вчені за останні десятиріччя запропонували багато теорій дистанційного навчання, на зміст яких впливали суспільство, політика, економіка та технології. Теоретичні концепції розбігаються, утворюючи декілька напрямів. Основними з яких є: теорія автономії та незалежності, теорія індустріалізації викладання, теорія взаємодії та комунікації, теорії дистанційного навчання.

Прихильники теорії автономії і незалежності наполягають на автономному, асинхронному принципі навчання студентів в дистанційному режимі, при якому діалог між викладачем і отримувачем знань відсутній. Одним з них є Чарльз А. Ведемейер, розробник теорії, яка стала відомою як відкрита та дистанційна освіта. Автор теорії індустріалізації навчання О. Петерс розглядає дистанційну форму навчання як продукт індустріальної епохи і, стверджуючи, що навчання на відстані неможливо проаналізувати з точки зору загальноприйнятої дидактики, визначає іншу основу для аналізу - порівняння з індустріальним виробництвом товарів. О. Петерс запропонував використання економічної та індустріальної теорії для аналізу дистанційної форми навчання, надав освітній термінології індустріальне визначення. На відміну від О. Петерса, прихильники теорії взаємодії та комунікації Б. Холмберг, Дж. Беет, Д. Сьюарт наголошували на важливості психолого-педагогічних та інформаційно-технологічних аспектів в процесі взаємодії вчителя та учня під час дистанційного навчання.

В статті розглянуто дистанційну форму навчання в закладах загальної середньої освіти як складник цифрової трансформації освіти; узагальнено результати аналізу підходів до реалізації теоретичних концепцій зарубіжних авторів з організації дистанційної форми навчання. Проведено аналіз можливостей реалізації теоретичних концепцій в закладах загальної середньої освіти України.

Ключові слова. Дистанційна форма навчання, теорії дистанційного навчання.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. В сучасних умовах пріоритетним для закладів загальної середньої освіти є питання дистанційного навчання. Безпосередня, «жива» комунікація між вчителем та учнями є беззаперечною в умовах закладу середньої освіти, але зовнішні чинники іноді вносять корективи в цей процес у вигляді карантину. Виходячи з епідеміологічної ситуації в Україні, яка склалась в 2020 році, в закладів освіти не було іншого варіанту, крім застосування технологій дистанційного навчання для всіх учнів при проведенні занять під час довготривалого карантину. Засоби дистанційної форми навчання, які за звичайних умов використовувались лише епізодично, як допоміжні, були задіяні для організації повноцінного навчального процесу в закладах освіти.

Відповідно до «Положення про дистанційне навчання», затвердженого наказом МОНу № 466 від 25.04.2013 року, яке діяло на момент запровадження карантинних обмежень у 2020 році, технології дистанційного навчання у загальноосвітніх закладах зорієнтовані насамперед на учнів з особливими освітніми потребами, обдарованих дітей та молодь, які спроможні самостійно опанувати навчальний матеріал; осіб, які проживають у географічно віддалених і важкодоступних до закладів освіти населених пунктах або за кордоном.

Відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженим наказом МОН від 08 вересня 2020 року № 1115, яке вступило в дію 16 жовтня 2020 року, здобуття повної загальної середньої освіти можливо за дистанційною формою навчання. Також доцільно використовувати технології дистанційного навчання під час організації здобуття повної загальної середньої освіти за різними формами, у тому числі під час карантинних обмежень.

Сучасні інформаційні технології дають змогу задовольнити запити суспільства в якісній освіті. Але, в Україні розвиток системи дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти перебуває на початковій стадії впровадження. Використання дистанційної форми навчання здійснюється переважно в складі звичайної освіти [1, с.6].

У роботах вітчизняних та зарубіжних вчених дистанційна форма навчання розглядається як інноваційна, що забезпечує рівний доступ здобувачів до якісної освіти, реалізацію власної освітньої траєкторії, вільний вибір змісту і форм навчання. Однак, існує необхідність в проведенні аналізу підходів до реалізації теоретичних концепцій зарубіжних авторів з організації дистанційної форми навчання в закладах загальної середньої освіти України.

Аналіз досліджень. Теоретичні концепції, принципи організації дистанційної форми навчання, її зміст, форми і методи розглядають у своїх працях зарубіжні науковці: Т. Андерсон (2008, розкриття особливостей теорії і практики онлайн навчання), В. Вержбицький (2003, формування соціальних умов дистанційної освіти), Дж. Вердьюїн (1991), Ч. Ведемеєр (1981, охарактеризовано підходи до навчання протягом життя; автор наголошує, що навчання є природною рисою людини та ресурсом виживання), Р. Делінг (1978), Р. Гаррісон (1987), Д. Кіген (1988), Т. Кларк (1991), В. Меськов (1995), М. Мур (1973), В. Овсяніков (2001), О. Петерс (1971), Г. Ператон (1988), Є. С. Полат (2004, в дослідженні розглянута теорія і практика дистанційного навчання), Д. Сьюарт (1987), М. Сімонсон (2010, визначає дистанційну освіту як заклад формальної освіти з віддалено працюючою навчальною групою), Д. Тейлор (2007), А. В. Хуторський (2002, розглядається дистанційна освіта та її технології), Д. Шейл (1987, разом з Р. Гаррісоном доводить, що дистанційна освіта має забезпечувати двосторонню комунікацію між викладачем та студентом з метою підтримки освітнього процесу), Б. Холмберг (1995) та ін.

Мета статті полягає в здійсненні аналізу підходів до реалізації теоретичних концепцій зарубіжних авторів для організації дистанційної форми навчання в закладах загальної середньої освіти України. Перспективним напрямом для подальшого дослідження є визначення критеріїв ефективності різних типів навчального контенту у цифровому форматі, дослідження ефективності застосування нових типів навчальних ресурсів, які створюються з використанням технологій віртуальної та доповненої реальності, обґрунтування етапів та змісту педагогічного проектування цифрових ресурсів та взаємодії. [2, с. 29].

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз теоретичних концепцій зарубіжних авторів з організації дистанційного навчання. Зарубіжні вчені за останні десятиріччя запропонували багато теорій дистанційного навчання, на зміст яких впливали суспільство, політика, економіка та технології. Теоретичні концепції розбігаються, утворюючи декілька напрямів: теорії автономії та незалежності (Р. Делінг – ФРН; Ч. Ведемейер – США; М. Мур – Великобританія), теорії індустріалізації викладання (О. Петерс – ФРН), теорії взаємодії та комунікації (Б. Холмберг – Швеція; Дж. Беет – Швеція; Д. Сьюарт – Великобританія), теорії реінтеграції актів викладання і вивчення (Д. Кіген), теорії еквівалентності дистанційного навчання (М. Сімонсон, Д. Шейл, Р. Гаррісон, М. Бейнтон), теорії комунікації та керування студентом (Д. Шейл, Р. Гаррісон, М. Бейнтон), тривимірної теорії дистанційного навчання (Дж. Вердьюїн, Т. Кларк), теорії дистанційного навчання (Г. Ператон) та інтегрованої моделі дистанційного навчання (В. Вержбицький, В. Кінельов, В. Меськов, В. Овсяніков) [3, с.45].

Прихильники *теорії автономії і незалежності* наполягають на автономному, асинхронному принципі навчання студентів в дистанційному режимі, при якому діалог між викладачем і отримувачем знань відсутній. Одним з них є Чарльз А. Ведемейер, розробник теорії, яка стала відомою як відкрита та дистанційна освіта. Пізніше Ч. Ведемейер застосував теорію на практиці і, будучи першим науковим співробітником Келлога в Оксфордському університеті та консультантом відкритих університетів Великобританії, він реалізував концепції революційного педагогічного підходу, що поєднував різні технології та засоби масової інформації в дистанційній формі навчання. Ч. Ведемейером розкривається соціальна суть теорії дистанційного навчання: надання можливості отримання освіти незалежно від соціального статусу, стану здоров'я, географічної віддаленості від освітнього центру. «Незалежне навчання», на його думку, має відповідати індивідуальним потребам студента, бути направленим на реалізацію особистих цілей і не прив'язаним до певної установи. Студент, обираючи необхідні курси, створює власну освітню програму, відповідно до поставлених ним завдань. Ч. Ведемейер визначив десять характеристик дистанційної освіти, за якими: 1) система повинна працювати, незалежно від наявності викладача, в зручному для студента місці і часі; 2) система дозволяє ефективно використовувати навчальні матеріали та медіа; 3) передбачається поєднання різних засобів та методів навчання з метою найкращого вивчення предмету чи курсу; 4) відповідальність за результати дистанційного навчання покладається на студента; 5) звільнення викладачів від зайвих опікунських обов'язків надає їм можливість більше часу приділяти навчальній роботі; 6) врахування індивідуальних особливостей учнів; 7) надання студентам більших можливостей у виборі форм і методів курсів; 8) оцінювання навчальних досягнень студента, не розглядаючи бар'єрів, щодо місця, методу чи послідовності навчання студента; 9) сприяти повторному дизайну курсів, які раніше були складовою певної медіа-програми; 10) система повинна бути розрахована на навчання студента у вибраному ним темпі.

Також Ч. Ведемейер відрізняв викладання (*teaching*) від вивчення (*learning*) як способу подолання освітніх бар'єрів «простір – час» і запропонував шість характеристик незалежної системи навчання:

- студент і викладач відокремлені;
- нормальні процеси викладання й вивчення виконуються письмово або якимось іншим чином;
- навчання здійснюється індивідуально;
- вивчення відбувається через діяльність студента;
- вивчення повинно бути зручним для студента;
- студент бере відповідальність за темп, швидкість свого прогресу з можливістю будь-коли розпочати чи припинити навчання.

Для позначення явищ і понять дистанційної освіти в англійській літературі використовується низка синонімічних слів, зокрема *e-learning* (електронне навчання), *e-*

teaching (електронне викладання), e-education (електронна освіта), distance education (дистанційна освіта), distance learning (дистанційне навчання), distance teaching (дистанційне викладання), virtual learning (віртуальне навчання), open learning (відкрите навчання) та ін. Науковці досліджують використання електронних засобів у навчанні та викладанні, а також стратегії вищих навчальних закладів країн світу в застосуванні інформаційних технологій у навчальному процесі різних форм співробітництва викладачів і студентів, при цьому застосовують термін «електронне навчання» (e-learning), яке в багатьох випадках охоплює форму дистанційного навчання (distance learning), урівнюється з ним або йому протиставляється.[4, с.41]

Ключем до успіху за дистанційною формою навчання, вважав Ч. Ведемеєр, є розробка взаємозв'язку між студентом і викладачем

Інший прихильник *теорії автономії і незалежності* у дистанційній освіті, німецький вчений Р. Деллінг, з одного боку стверджує, що дистанційне навчання здійснюється в процесі діалогу між вчителем та учнем за допомогою сигналу-носія; з іншого, прагне звести роль викладача до мінімуму і основний акцент робить на автономії і незалежності навчання учня. Він аналізує різницю між діалогічною та монологічною можливістю викладання в дистанційному режимі та наголошує на тому, що у дистанційній формі навчання функція викладача не передбачена системою [5, с. 7] .

Р. Деллінг зводить до мінімуму роль викладача та навчального закладу й наголошує на автономії та незалежності студента. Таке ставлення до викладача й навчального закладу фахівець пояснює тим, що виконавцями дистанційних програм навчання переважно є дорослі люди. Завдання навчального закладу – допомогти студентові тоді, коли він цього бажає, якщо сам не може впоратися з вирішенням завдань. Якщо студент може працювати автономно, то єдиним чим може допомогти навчальний заклад, залишаються: інформація, документація й бібліотека. [6, с. 106].

Автор *теорії індустріалізації навчання* О. Петерс розглядає дистанційну форму навчання як продукт індустріальної епохи і, стверджуючи, що навчання на відстані неможливо проаналізувати з точки зору загальноприйнятої дидактики, визначає іншу основу для аналізу - порівняння з індустріальним виробництвом товарів. О. Петерс запропонував використання економічної та індустріальної теорії для аналізу дистанційної форми навчання, надав освітній термінології індустріальне визначення: раціоналізація (передача знань та навичок від викладача до учня в процесі дистанційного навчання), поділ праці (викладачі, які є авторами курсу, не оцінюють роботу студентів, це роблять інші викладачі), механізація (технічне оснащення процесу дистанційного навчання), масове виробництво (залучення медіа- до трансляції лекцій), підготовча робота (залучення до створення курсу експертів з різних галузей), планування (важливе як на стадії формування курсу, так і під час впровадження, оскільки всі етапи системи повинні бути чітко визначені), формалізація, стандартизація, функціональна зміна, об'єктивність.

«Якщо ви збираєтеся впроваджувати індустріалізовану форму освіти, – застерігає О. Петерс, – ви маєте бути готовими жити з проблемами, які приносить індустріалізація освіти». Нові форми і методики вищого навчання розроблені шляхом поєднання елементів заочного навчання, традиційного академічного навчання, і - що важливо, практичної роботи. [7, с.10]

Теорія індустріалізації навчання піддавалась критиці у зв'язку з відсутністю психолого-педагогічної складової, надмірним захопленням теорією масового виробництва товарів.

На відміну від О. Петерса, прихильники теорії взаємодії та комунікації Б. Холмберг, Дж. Беет, Д. Сьюарт наголошували на важливості психолого-педагогічних та інформаційно-технологічних аспектів в процесі взаємодії вчителя та учня під час дистанційного навчання. Теорія Б. Холмберга включає основні методи дистанційного навчання: дистанційна форма навчання забезпечує оволодіння когнітивними знаннями і навичками з включенням емоційних і психомоторних компонентів; воно є глибоким індивідуальним вивченням

навчального матеріалу; забезпечує свободу вибору, призначене для тих студентів, які не можуть або не хочуть займатись в системі традиційного, очного навчання; дистанційне навчання відкрите до інших форм навчання; завдяки використанню технологічних пристроїв, поділу праці, електронної обробки даних має елементи індустріалізації; є проблемним, концептуальним, відповідаючим розвиткові конкретного студента. Холмберг відзначав позитивні аспекти дистанційного навчання за умов забезпечення когнітивного навчання шляхом обговорення та застосування знань, отриманих з тем, які висвітлюються в безпосередньому контакті з викладачами та однокурсниками.[8, с.12].

Дистанційне навчання як технологія за Б. Холмбергом – це керована дидактична бесіда з керівником (guided didactic conversation). Бесіда, спілкування у цьому випадку може бути у вигляді розмови, листування, з використанням телефону, а може бути імітованою завдяки використанню інструкцій, рекомендацій щодо вивчення матеріалу, стилізованих під бесіду навчальних матеріалів. При самостійному опануванні навчального матеріалу, керована дидактична бесіда – взаємодія студента з викладачами, тьюторами, лежить в основі побудови індивідуальної освітньої траєкторії, при якій навчальні матеріали є зрозумілими, поміркованими, насиченими інформацією.

Доцільно застосовувати методи теорії взаємодії та комунікації у випадках, коли студент з певних причин не може відвідувати університет і здатний до ефективного самостійного вивчення дисциплін. В той же час дистанційна освіта є відкритою системою, що може включати інші методи та режими навчання. Б. Холмберг зробив слушний висновок про те, що не можна протиставляти дистанційну форму навчання й традиційну, незважаючи на різні методи, які застосовуються в тому чи іншому виді освіти, адже сутність освітнього процесу в обох випадках залишається незмінною. Теорія передбачає, що характер дистанційної освіти нагадує характер керованої освітньої бесіди, спрямованої на навчання і наявність типових рис такої бесіди полегшує навчання. [9, с.1]

В 1988 році Г. Ператон назвав дистанційну форму навчання як освітній процес, в якому викладання ведеться вчителем, віддаленим у просторі або часі від учнів. Його *теорія дистанційного навчання* включає чотирнадцять тверджень, частина з яких є характеристикою даної форми освіти, інші присвячені методам дистанційного навчання та поліпшення діалогу викладач-студент і студент-студент. Щодо вибору методів дистанційної освіти, Г. Ператон вказує на ефективність мультимедійних програм у порівнянні з програмами, що ґрунтуються на одному виді медіа-; необхідності зворотного зв'язку і системного підходу до вивчення як обов'язкової складової дистанційного навчання, орієнтацію навчання на індивідуальний підхід та ефективну підготовку навчальних матеріалів.

П'ять з чотирнадцяти тверджень *теорії дистанційного навчання* стосуються того, яким чином воно може бути використано для полегшення здобуття освіти, а саме:

- використання будь-якого середовища для того, щоб навчати;
- відсутність потреби, щоби викладач і студент були в одному і тому місці в один і той самий час;
- існування обставини, за яких дистанційне навчання може бути дешевшим, ніж традиційне, і це залежить від того, яка кількість студентів навчається;
- економія, досягнута при дистанційному навчанні, залежить від рівня освіти, кількості студентів, вибору медіа і складності навчання;
- охоплення студентів дистанційною формою навчання, яких неможливо охопити традиційним навчанням.

Наступні чотири твердження стосуються потреби поліпшення діалогу між викладачем і студентами, а також між студентами:

- організація дистанційної форми навчання здійснюється на засадах діалогу;
- здійснюється перетворення ролі передавача інформації на консультанта;
- обговорення в групах є ефективним методом при дистанційному навчанні;
- підтримування дистанційної форми навчання, її навчальних і економічних переваг над традиційною здійснюється з використанням цифрових ресурсів[10, с.275].

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз можливостей реалізації теоретичних концепцій зарубіжних авторів з організації дистанційної форми навчання в закладах загальної середньої освіти України (старша школа). За результатами дослідження вищевказаних теорій дистанційного навчання зрозуміло, що на їх зміст впливали суспільство, політика, економіка та технології. Розглянемо дистанційну форму навчання в закладах загальної середньої освіти як складник цифрової трансформації освіти та узагальнимо результати аналізу підходів реалізації теоретичних концепцій зарубіжних авторів з організації дистанційної форми навчання у закладах загальної середньої освіти України (табл. 1).

Таблиця 1.

Аналіз можливостей реалізації теоретичних концепцій зарубіжних авторів з організації дистанційної форми навчання в закладах загальної середньої освіти України (старша школа)

Особливості теоретичних концепцій	Можливість реалізації в закладах загальної середньої освіти
Теорія автономії і незалежності (Р. Делінг, Ч. Ведемейер, М. Мур)	
<ul style="list-style-type: none"> - асинхронний, автономний режим; - функція викладача не передбачена системою; - вивчення відбувається через навчальну діяльність учнів; - ресурси, задіяні навчальним закладом: інформація, документація, бібліотека; - за визначенням Р.Делінга «виконавцями дистанційної програми навчання є дорослі люди» 	<ul style="list-style-type: none"> - підходить для дуже вмотивованих учнів старших класів; - розробка навчальних матеріалів та медіа, зберігання їх в друкованому вигляді та на носіях інформації; - можливість навчання без доступу до Інтернету; - можливість реалізації варіативної частини програм (спекурсів), побудови індивідуальної освітньої траєкторії)
Висновки: є можливість реалізації теоретичної концепції при побудові індивідуальної освітньої траєкторії учнів старших класів загальноосвітніх шкіл	
Теорія індустріалізації навчання (О.Петерс)	
<ul style="list-style-type: none"> - освітній термінології надано індустріальне визначення; - спостерігається поділ праці вчителя (наприклад, розробка курсу, експертиза, оцінювання знань), при якому кожна функцію виконує окремий спеціаліст; - залучення медіа для проведення лекцій; - залучення експертів до створення курсу 	<ul style="list-style-type: none"> - в умовах загальноосвітньої школи один педагог виконує функції розробника і реалізатора дистанційного навчання: створює дидактичні матеріали, проводить заняття, оцінює роботу учнів та інш.; - у теорії індустріалізації спостерігається відсутність психолого-педагогічної складової навчання учнів
Висновки: є можливість реалізації теоретичної концепції у вигляді освітніх проектів, наприклад, створенні відеокурсів з навчальних предметів для трансляції за допомогою телебачення; позитивним аспектом є перевірка розроблених курсів експертами	
Теорія взаємодії та комунікації Б. Холмберг, Дж. Беет, Д. Сьюарт	
<ul style="list-style-type: none"> - важливості психолого-педагогічних та інформаційно-технологічних аспектів в процесі взаємодії вчителя та учня під час дистанційного навчання; - в теорії розроблені методи дистанційного навчання, - оволодіння когнітивними знаннями і навичками з включенням емоційних і психомоторних компонентів; навчання, на погляд авторів, є глибоким індивідуальним вивченням навчального матеріалу 	<ul style="list-style-type: none"> - методи дистанційного навчання, розроблені в теорії, можливо адаптувати до умов старшої школи в Україні; - за цією теорією навчання є проблемним, концептуальним, відповідає розвиткові кожного учня; - освітнє середовище відкрите до інших режимів навчання (очного, перевернутого), що відповідає навчання учнів старшої школи; - можливість побудови власної освітньої траєкторії; - можливість використання різноманітних засобів для проведення дидактичної бесіди: відео, телефонної розмови, письмової інструкції, листування електронною поштою та інш.

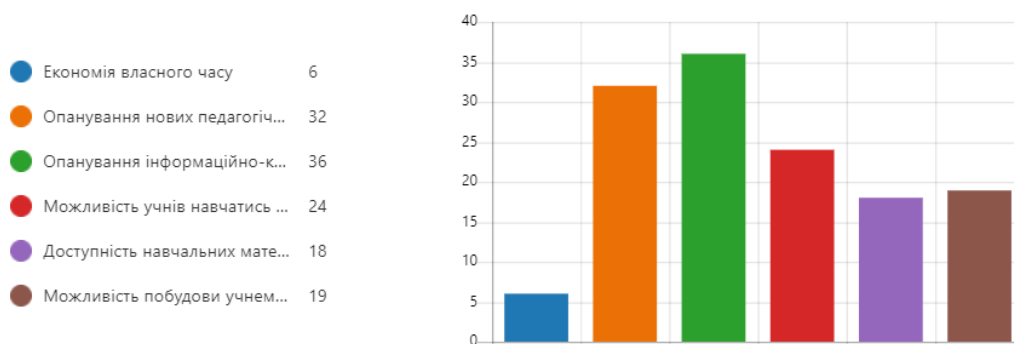
<p>Висновки: використання методів теорії взаємодії та комунікації може бути розраховане на учнів середньої та старшої школи, здатних до ефективного самостійного вивчення дисциплін. Сутність традиційної і дистанційної освіти є незмінною; освіта, за цією теорією, відкрита до очного, дистанційного, перевернутого режимів навчання, що відповідає навчанню учнів старшої школи.</p>	
<p>Теорія дистанційного навчання (Гіларі Паратон)</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - викладання ведеться вчителем, віддаленим у просторі і часі від учнів; - спостерігається ефективність використання мультимедійних програм; - необхідність зворотного зв'язку і системного підходу 	<ul style="list-style-type: none"> - орієнтація навчання на індивідуальний підхід; - є можливість охоплення навчанням великої аудиторії; - змінюється роль вчителя: від транслятора інформації до консультанта; - групове обговорення, взаємооцінювання є ефективними методами контролю навчальної діяльності при дистанційному навчанні; - можливість пошуку і використання додаткових ресурсів для навчання
<p>Висновки: цінність методів даної теорії для організації навчання під час довготривалих карантинів полягає в необхідності зворотного зв'язку і системного підходу до вивчення як обов'язкової складової дистанційного навчання, орієнтацію навчання на індивідуальний підхід та ефективну підготовку навчальних матеріалів</p>	

Відповідно до результатів проведеного аналізу можливостей реалізації теорій дистанційного навчання, дистанційне навчання можна розглядати як вид навчання, у процесі якого викладання, презентація навчальних матеріалів і більша частина взаємодії учня з викладачем здійснюються з використанням сучасних інформаційних технологій: комп'ютерних телекомунікацій, супутникових зв'язків, національного й кабельного телебачення, мультимедіа, навчальних систем.

Протягом довготривалого карантину заклади загальної середньої освіти України були змушені перейти на дистанційне навчання. Поступово вчителями набувається досвід такого навчання, реалізуються теоретичні концепції дистанційної освіти, на основі яких розробляються методики, опановуються інформаційно-комунікаційні технології навчання. За результатами опитування педагогічних працівників комунального закладу освіти «Дніпровський ліцей інформаційних технологій при Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара» (63% з яких мають 20-40 років стажу педагогічного стажу) було з'ясовано, що позитивними сторонами дистанційного навчання вони вважають опанування новими педагогічними та інформаційно-комунікаційними технологіями, можливість учнів навчатись у власному темпі (Діаграма 1). Серед негативних факторів респонденти назвали відсутність особистого спілкування і слабку мотивацію учнів (Діаграма 2).

3. Які, на Вашу думку, позитивні сторони дистанційного навчання

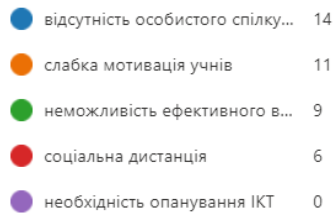
[Додаткові відомості](#)

Діаграма 1. Позитивні сторони дистанційного навчання

4. Які, на Вашу думку, негативні сторони дистанційного навчання

[Додаткові відомості](#)

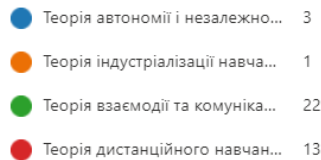

Діаграма 2. Негативні сторони дистанційного навчання

Після розгляду теоретичних концепцій зарубіжних авторів з організації дистанційної форми навчання, вчителями ліцею було визначено ті, які можливо реалізувати у старших класах закладу загальної середньої освіти (Діаграма 3).

5. Ознайомившись з особливостями теоретичних концепцій, вкажіть, яка, на Вашу думку, найбільш відповідає навчанню учнів старших класів в закладах освіти України?

[Додаткові відомості](#)

Діаграма 3.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Прискорений розвиток новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, нові можливості для учасників освітнього процесу зумовлюють потребу в оновленні та розвитку освітнього середовища закладів загальної середньої освіти. Освітня спільнота потребує нових принципів, критеріїв оцінювання та засобів навчання в інформаційну еру і необхідність узгодження можливостей освітян зі швидко зростаючими можливостями цифрового середовища. [11, с.8]

Переваги дистанційної форми навчання для учнів загальноосвітніх навчальних закладів полягають в інтенсивному оновленні знань, що здобуваються зі світових інформаційних ресурсів; розширюють поле діяльності вчителя (незалежно від місцезнаходження всіх суб'єктів навчального процесу); забезпечують спеціальні потреби інвалідів, інших категорій учнів під час отримання ними освіти; розвивають пізнавальні інтереси, сприяють формуванню їхньої професійної орієнтації, оволодінню методами наукових досліджень. Водночас запровадження сучасних інформаційних технологій у навчально-виховний процес породжує низку проблем, які стосуються змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання, гуманітаризації та гуманізації освіти. [12, с.6]

На нашу думку, матеріали для дистанційного навчання, підготовлені на основі теорії Б. Холмберга про керовану дидактичну бесіду, будуть легкодоступними, зрозумілими та помірковано насиченими інформацією. Вони будуть мати індивідуальний стиль розмови з використанням особових і присвійних займенників; будуть містити: роз'яснювальні поради і пропозиції студентам (наприклад, що робити, чого уникати, на що звертати особливу увагу); запрошення до обміну думками, запитаннями; спроби емоційного впливу на студента для появи у нього особистого інтересу до цього предмета чи проблеми. Крім цього, прихильники

теорії взаємодії та комунікації Б. Холмберг, Дж. Беет, Д. Сьюарт наголошували на важливості психолого-педагогічних та інформаційно-технологічних аспектів в процесі взаємодії вчителя та учня під час дистанційного навчання. Існує необхідність реалізації теоретичних концепцій дистанційної освіти, розробки на їх основі методик дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Відкрита та дистанційна освіта: від теорії до практики: зб. матер. III Всеукр. електронної наук.-практ. конф., 27 вересня 2018 р. [ред. кол.: Л. Л. Ляхощка (голов. ред.), С. П. Касьян, С.В. Антошук, Т.І. Сябрук]. – К. : ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2018. – 166 с.
- [2] Гуржій А.М., Глазунова О.Г., Волошина Т.В. Цифровий навчальний контент для системи відкритої освіти: Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Збірник наукових праць. Випуск 55. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2020. 268 с.
- [3] Пилаєва Т.В. До питання про історію розвитку теорій дистанційного навчання Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. праць / [редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2012.
- [4] Штефан Л. А., Борзенко О. П. Ш90 Особливості організації дистанційного навчання студентської молоді в Канаді : ретроспективний аналіз : монографія / Л. А. Штефан, О. П. Борзенко. – Х.: ХНАДУ, 2015. – 219 с.
- [5] Dellling R.M. Briefwechsel als Bestandteil und Vorlauffer des Fernstudiums (Ziff papiere19). – Hagen : Fernuniversitat (ZIFF), 1978. – 38 р. Режим доступу: https://ub-deposit.fernuni-hagen.de/receive/mir_mods_00000292
- [6] Шуневич Б.І. Порівняльний аналіз зарубіжних теорій дистанційного навчання. // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля Серія «Педагогіка і психологія». – Дніпро, 2012. -№2. – С. 106-108
- [7] Peters O. Theoretical aspects of correspondence instruction', in O. Mackenzie and E.L. Christinsen (eds) The Changing World of Correspondence Study, University Park, Pa. and London: Pennsylvania State University. – 1971. – P. 19–34. Режим доступу: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED041214.pdf>
- [8] Holmberg B. The sphere of distance-education theory revisited (ERIC Document Reproduction Service No/ ED 386 578), 1995.
- [9] Holmberg B. “Guided didactic conversation in distance education” in D.Sewart, D. Keegen, B.Holmberg (eds): Distance Education: international Perspectives. – London, 1983.
- [10] Шуневич Б. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ЗАРУБІЖНИХ ТЕОРІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. – Львів: Вид-во ЛДУ БЖД, 2015. – № 12. – С. 275.
- [11] Литвинова С.Г. Напрями цифрової трансформації освітнього процесу закладів загальної середньої освіти України Сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті: зб. Матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції в рамках Міжнародного освітнього форуму «Цифрова трансформація освіти» / упоряд. Н. А. Басараба ; за ред. А. Л. Черній, І. В. Ветрова, В. С. Безрученка. – Рівне : РОШПО, 2020. – С. 33-35.
- [12] Шиліна Г.А. Методика дистанційного навчання української мови учнів основної школи. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. -Київ, 2016. -Режим доступу: Microsoft Word - Шиліна_Г_А_Дисертація.pdf

ANALYSIS OF APPROACHES TO THE IMPLEMENTATION OF THEORETICAL CONCEPTS OF FOREIGN AUTHORS IN THE ORGANIZATION OF DISTANCE FORMS OF EDUCATION IN GENERAL SECONDARY EDUCATION IN UKRAINE

Lytvynova Svitlana Hryhorivna

Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Scientific Researcher, Deputy Director
Institute of Information Technology and Learning Tools of the NAPS of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-5450-6635
s.h.lytvynova@gmail.com

Vodopian Nataliia Ivanivna

postgraduate Institute of Information
Technologies and Learning Tools of NAES of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID:0000-0002-8513-8812
vodopyan_n@dlit.dp.ua

Abstract. The purpose of the article is to analyse the approaches of the theoretical concepts implementation of foreign authors for the distance learning organization in general secondary education of Ukraine. During recent decades, foreign scholars have proposed many theories of distance learning, the content of which have been influenced by society, politics, economics, and technology. Theoretical concepts diverge, forming several directions. The main ones are: the theory of autonomy and independence, the theory of industrialization of teaching, the theory of interaction and communication, the theory of distance learning. Proponents of the theory of autonomy and independence insist on an autonomous, asynchronous principle of distance learning, in which there is no dialogue between teacher and recipient of knowledge. One of them is Charles A. Vedemeyer, the developer of the theory that became known as open and distance education. The author of the theory of industrialization of learning O. Peters considers distance learning as a product of the industrial age and, arguing that distance learning can not be analyzed in terms of conventional didactics, defines another basis for analysis - comparison with industrial production. O. Peters proposed the use of economic and industrial theory for the analysis of distance learning, gave educational terminology an industrial definition. In contrast to O. Peters, proponents of the theory of interaction and communication B. Holmberg, J. Beet, D. Sewart emphasized the importance of psychological, pedagogical and information technology aspects in the process of teacher-student interaction during distance learning. The article considers distance learning in general secondary education as a component of digital transformation of education and summarizes the results of the analysis of approaches to the implementation of theoretical concepts of foreign authors on the organization of distance learning in general secondary education in Ukraine. The analysis of theoretical concepts and possibilities of realization in establishments of general secondary education of Ukraine is carried out.

Keywords. Distance learning, theories of distance learning.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Open and distance education: from theory to practice: zb. mater. III Vseukr. elektronnoi nauk.-prakt. konf., 27 veresnia 2018 r. [red. kol.: L. L. Liakhotska (holov. red.), S. P. Kasian, S.V. Antoshchuk, T.I. Siabruk]. – K. : DVNZ «Un-t menezhmentu osvity» NAPN Ukrainy, 2018. – 166 c. (in Ukrainian)
- [2] Hurzhii A.M., Hlazonova O.H., Voloshyna T.V. Digital educational content for the open education system: Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems: Zbirnyk naukovykh prats. Vypusk 55. Kyiv-Vinnytsia: TOV firma «Planer», 2020. 268 s. (in Ukrainian)
- [3] Pylaieva T.V. On the question of the history of the development of theories of distance learning Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools : zb. nauk. prats / [redkol. : T. I. Sushchenko (holov. red.) ta in.]. – Zaporizhzhia, 2012. (in Ukrainian)
- [4] Shtefan L. A., Borzenko O. P. Features of the organization of distance learning of student youth in Canada: a retrospective analysis: monohrafiia / L. A. Shtefan, O. P. Borzenko. – Kh.: KhNADU, 2015. – 219 s. (in Ukrainian)
- [5] Dellling R.M. Briefwechsel als Bestandteil und Vorlauffer des Fernstudiums (Ziff papiere19). – Hagen : Fernuniversitat (ZIFF), 1978. – 38 p. Режим доступу: https://ub-deposit.fernuni-hagen.de/receive/mir_mods_00000292 (in English)
- [6] Shunevych B.I. Comparative analysis of foreign theories of distance learning // Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia Serii «Pedahohika i psykholohiia». – Dnipro, 2012. -№2. – S. 106-108 (in Ukrainian).
- [7] Peters O. Theoretical aspects of correspondence instruction', in O. Mackenzie and E.L. Christensen (eds) The Changing World of Correspondence Study, University Park, Pa. and London: Pennsylvania State University. – 1971. – P. 19–34. Режим доступу: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED041214.pdf> (in English)
- [8] Holmberg B. The sphere of distance-education theory revisited (ERIC Document Reproduction Service No/ ED 386 578), 1995. (in English)
- [9] Holmberg B. “Guided didactic conversation in distance education” in D.Sewart, D. Keegen, B.Holmberg (eds): Distance Education: international Perspectives. – London, 1983. (in English)
- [10] Shunevych B. COMPARATIVE ANALYSIS OF MODERN FOREIGN THEORIES OF DISTANCE LEARNING // Visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu bezpeky zhyttiedialnosti. – Lviv: Vyd-vo LDU BZhD, 2015. – № 12. – S. 275. (in Ukrainian).
- [11] Lytvynova S.H Directions of digital transformation of the educational process of general secondary education institutions of Ukraine Modern tendencies of development of information and communication technologies in education: zb. Materialiv II Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii v ramkakh Mizhnarodnoho osvitnoho forumu «Digital transformation of education» / uporiad. N. A. Basaraba ; za red. A. L. Chernii, I. V. Vietrova, V. S. Bezruchenka. – Rivne : ROIPPO, 2020. – S. 33-35. (in Ukrainian).
- [12] Shylina H.A. Methods of distance learning of the Ukrainian language for primary school students. Dysertatsiia na здobuttia naukovoho stupenia kandydata pedahohichnykh nauk. -Kyiv, 2016. -Rezhym dostupu: Microsoft Word - Shylina_H_A_Dysertatsiia.pdf (in Ukrainian).